

УДК 78.472

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-2-11>

Ірина КУРИЛЯК,

orcid.org/0000-0001-5951-8208

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри оркестрового диригування, хорового та оперно-симфонічного диригування

Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка

(Львів, Україна) *doris.irena@gmail.com*

МИСТЕЦЬКО-АРТИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ БОГДАНА ПЕТРОВИЧА ДЕРЕВ'ЯНКА ЯК ХУДОЖНЬОГО КЕРІВНИКА ТА ГОЛОВНОГО ДИРИГЕНТА НАРОДНОЇ ХОРОВОЇ КАПЕЛИ «МРІЯ»

У статті розглядається постать професора Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, заслуженого артиста України, хорового диригента, композитора Богдана Петровича Дерев'янка. Соціально-політичне, громадське, культурно-мистецьке середовище, в значній мірі, впливає на формування особистості, зокрема митця. Тісно переплелися якості ерудованого музиканта, талановитого диригента та композитора в постаті Богдана Дерев'янка. Протягом років у митця виробився свій своєрідний виконавський стиль. Що сприяло досягненню високого виконавського рівня тих колективів, у яких він невтомно працював.

Богдан Петрович Дерев'янюк (1942–2020) – один із музичних діячів ХХ–ХХІ ст. на Західній Україні. Універсальною є особистість цього митця, який через засвоєння культур і багатогранність життєдіяльної функції досяг значних творчих результатів. Свідченням цього є його плідна праця у царині хорового мистецтва. Зокрема він став послідовником Михайла Гринишина, який керував певний час Гуцульським ансамблем пісні й танцю. Випускник консерваторії, Богдан Дерев'янюк у 1970 році обіймає цю посаду, після добре зданих випускних іспитів та рекомендацій своїх викладачів консерваторії, зокрема Євгена Вахняка та Миколи Колеси. Вони напевно враховували його природні суто людські якості: здібності, творчі якості, скромність, витримку, інтелігентність, талановитість, наполегливість та успіхи у навчанні, тощо. Згодом, ставши художнім керівником та головним диригентом народної хорової капели «Мрія», Богдан Петрович ознаменував для себе нову віху мистецтва життя. Для самого колективу прихід на головну посаду диригента став новою сторінкою у його мистецькій біографії, кожен рядок якої був писаний рукою справжнього майстра, у творчості якого вдало поєднувався хист хормейстера, знавця оркестру, фольклориста і композитора. Саме сукупність цих важливих рис нового керівника відкрила перед колективом нові перспективи, які упродовж усього періоду перебування на цій посаді Богдан Петрович гідно виправдав.

Ключові слова: Богдан Дерев'янюк, хормейстер, народне хорове мистецтво, мистецько-артистична діяльність, хор.

Ірина KURYLYAK,

orcid.org/0000-0001-5951-8208

PhD in Art Studies,

Associate Professor at the Department of Orchestral Conducting Choral

and Opera-Symphonic Conducting

Mykola Lysenko Lviv National Music Academy

(Lviv, Ukraine) *doris.irena@gmail.com*

ARTISTIC ACTIVITY OF BOHDAN DEREVYANKO AS THE ARTISTIC DIRECTOR AND CHIEF CONDUCTOR OF THE FOLK CHOIR CHAPEL “MRIYA”

The article examines the figure of the professor of Mykola Lysenko Lviv National Music Academy, honored artist of Ukraine, choir conductor, composer Bohdan Derevyanko. The social and political, public, cultural and artistic environment is surely to affect the formation of a personality, in particular an artist. The qualities of an erudite musician, a talented conductor and a composer are closely intertwined in the figure of Bohdan Derevyanko. Over the years, the artist has developed his own unique performing style. This contributed to the achievement of a high executive level of those collectives in which he tirelessly worked.

Bohdan Derevyanko (1942–2020) is one of the musical figures of the XX–XXI centuries of Western Ukraine. The personality of this artist, who achieved significant creative results through the assimilation of cultures and the multifaceted active functions, is universal. The evidence of this is his fruitful work in the field of choral art. In particular, he became a follower of Mykhailo Hrynshyn, who led the Hutsul National Academic Song and Dance Ensemble for some time. Bohdan Derevyanko, a graduate of the conservatory, held this position in 1970, after successfully passing the final exams and recommendations of his teachers, Yevgen Vakhniak and Mykola Kolesa. They certainly took into account his natural

and human qualities: abilities, creative qualities, modesty, endurance, intelligence, talent, perseverance and academic success, etc. Then, Bohdan Derevyanko marked a new milestone in the art of life by becoming the artistic director and chief conductor of the folk choir chapel «Мрія». His coming to the main position of conductor for the collective became a new page in his artistic biography, every line of which was written by the hand of a true master, whose work successfully combined the skill of a choirmaster, an orchestra connoisseur, a folklorist and a composer. It was the combination of these important features of the new manager that opened up new perspectives for the **choir**, which Bohdan Derevyanko deservedly justified during the entire period of his tenure in this position.

Key words: Bohdan Derevyanko, choir master, folk choral art, artistic activity, choir.

Постановка проблеми. Творчість диригента постає складним багатовимірним явищем, важливим наслідком тривалого розвитку протягом життєвого шляху та у певних історично-суспільних умовах. У кожного митця є свій початок – той момент, коли він робить перші кроки у мистецтві і бачить їх результати, та певний період, коли можна оцінити його багатолітній доробок.

Важливою віхою львівського періоду життя і творчості Богдана Петровича Дерев'янка була праця з народною хоровою капелюю «Мрія» Львівської комерційної академії, якій митець присвятив п'ятнадцять років свого творчого життя. Найвищим досягненням «Мрії», власне під орудою Богдана Петровича було завоювання тричі звання лауреата (перша премія) на конкурсі ім. С. Крушельницької в Тернополі, здобуття колективом двічі звання лауреата (1 премія) найпрестижнішого хорового конкурсу ім. М. Леонтовича в Києві (1993 та 1997 роки). Дотримуючись кращих традицій української хорової школи, Богдан Петрович підніс виконавський рівень капели «Мрія» на новий, високий рівень, тому саме під його орудою колектив здобув міжнародне визнання.

Аналіз досліджень. Значний обсяг публікацій, наукових праць, в яких різносторонньо розглядається коло проблем, пов'язаних із розвитком та становлення професійних народних хорів в українському мистецтві, свідчить про широкі можливості осмислення вказаного компонента в даному мистецькому ракурсі. У своїх працях науковці користуються аналітичним, теоретичним, історіографічним та порівняльним методами дослідження. Особливий інтерес з огляду на ракурс дослідження становлять мистецтвознавчі праці С. Гелея, О. Скопцової, О. Бенч-Шокало, Т. Булат, С. Грици та інших.

Мета статті – зібрати якомога повніший матеріал про Богдана Петровича Дерев'янка, як художнього керівника та головного диригента народною хоровою капелюю «Мрія», розглянути основні періоди його життя і творчої діяльності в період керівництва даним колективом.

Виклад основного матеріалу. Серед хорових колективів, які активно пропагують українську

музику в світі є народна хорова капела «Мрія» Львівської комерційної академії. Цей навчальний заклад – один з найстаріших економічних вузів України, 100-річчя з дня заснування якого відзначалося у 1999 р. Заснована «Мрія» 1984 р. педагогом музичного інституту імені М. Лисенка (Львівської державної консерваторії ім. М.В. Лисенка) Іваном Чупашком і професором Львівського торговельно-економічного інституту (зараз – Львівська комерційна академія) Степаном Гелеєм. «Мрія» сформувалася як колектив інтелектуалів, який знав, чого хоче і не боявся труднощів.

Рівень капели значною мірою залежав від педагогів і студентів академії, а також інших навчальних закладів міста. Їх об'єднувала любов до пісні, яка дає крила душі і є засобом духовного самовияву особистості. На сцені актового залу Львівського торговельно-економічного інституту (нині Львівської комерційної академії) 12 грудня 1984 року відбулася перша репетиція хору, на якій було зареєстровано 20 осіб. Перший виступ хору відбувся 8 травня 1985 р. в актовому залі торговельно-економічного інституту на концерті, присвяченому 40-й річниці Перемоги над німецько-фашистськими загарбниками. Першим вивченням твором цієї аматорської капели стала українська народна пісня в обробці М. Леонтовича «Ой з-за гори кам'яної» (Гелей, 2005: 3-5).

Капела «Мрія» свідомо взяла за основу спів академічний, і ніколи йому не зраджувала. В репертуарі з'явилося чимало творів мало співаних або й не співаних зовсім, таких як, «Попередження» М. Солтиса, «Ой, час – пора до куреня» М. Леонтовича, «Гайліки» Ф. Колесси, кантата «Лічу в неволі» Д. Січинського, «Пою коні при Дунаю» С. Людкевича та інші.

У першому статуті «Мрії» зазначено: «Народна хорова капела «Мрія» об'єднує аматорів хорового співу – викладачів, співробітників та студентів Львівської комерційної академії, як пише С. Гелей, а також інших навчальних закладів, відомств та установ міста Львова. Капелу створено з метою пропаганди кращих зразків народної творчості, хорової класики, відродження славних традицій хорового мистецтва, духовності українського народу» (Гелей, 2005: 5).

Створюючи «Мрію», І. Чупашко та С. Гелей ставили собі відразу декілька завдань. Найперше – якоюсь мірою поповнити брак загальної культури в молодих людей, впливати через мистецтво на формування їхнього світогляду. Друге важливе завдання капели – популяризація зразків українського хорового мистецтва, України взагалі.

Від початку заснування капела прагнула до витонченого співу, шукала різних методів і форм роботи, щоб досягти найкращого відтворення шедеврів хорової музики. З кожним роком наполегливість і праця, пошук і старання всього творчого колективу приносили помітні успіхи.

1989 рік став для колективу «Мрія» знаменним, а саме його очолив Богдан Петрович Дерев'янка, заслужений артист України, професор кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування Львівської музичної академії ім. М.В. Лисенка. Свою невтомну працю Б.П. Дерев'янка у колективі одразу розпочав досить активно. Про це свідчать концерти за участю хорової капели «Мрія» в Україні і за її межами. 25 листопада 1989 року в с. Підгір'я Богородчанського району Івано-Франківської області капела виступала на відкритті нового будинку культури. Також відбувся виступ 3 червня 1990 року у с. Бабухів Рогатинського району Івано-Франківської області з нагоди посвячення могили Січових Стрільців. Програму концерту склали такі твори: «Отче наш» М. Вербицького, «Святий Боже» П. Чайковського, «Ой зійшла зоря» М. Леонтовича, «Повіяв вітер степовий» в обр. Б. Дерев'янка та інші.

У 1991 році 26–28 січня лауреат конкурсу ім. Соломії Крушельницької народна хорова капела «Мрія» мала гастрольне турне у Польській Республіці, власне під керівництвом Богдана Петровича Дерев'янка. Колектив побував у Вроцлаві (Wrocław), Лігніці (Legnica), Любіні (Lüben), Зелений Гури (Zielona Góra). На концертах, які проходили на теренах Польщі були виконані твори: «Слава-Єдинородний» М. Вербицького, «Бог Предвічний» в обр. С. Людкевича, «Родимий краю» в обр. А. Кос-Анатольського, «Коли ви вмирили» М. Гайворонського та інші (Колач, 1992).

Також у репертуарі хорової капели «Мрія» були твори Шевченківської тематики. На це вказує її виступ 9 березня 1991 р. в м. Чернівці у музично-драматичному театрі на Шевченківському концерті; 10 березня цього ж року в с. Бабухів Рогатинського району з цієї ж нагоди.

Наступною сторінкою в історії гастрольно-конкурсних виступів під батотою Богдана Петровича хорової капели «Мрія» став конкурс ім. М. Леонтовича. До другого конкурсу ім. М. Леонтовича

в Києві, який розпочався ще у 1992 р., капела уже підійшла з вагомими потенційними можливостями. У другому турі Львівської зони, а сюди входили кілька західних областей, «Мрія» завоювала право серед мішаних хорів брати участь у третьому, заключному турі конкурсу у Києві, який відбувся 25–28 травня 1993 р. Окрасою репертуару «Мрії» був твір А. Гнатишина «Вірую». Він звучав і в заключному концерті переможців конкурсу в Національному театрі опери та балету ім. Т. Шевченка (Сенів, 1993: 4).

До конкурсу «Мрія» готувала оригінальний твір М. Леонтовича – пісню на поетичний текст Г. Чупринки «Літні тони». Гарно контрастувала з цією елегією жартівлива пісня в обробці М. Леонтовича «Чорнушко-душко». Інший характер мала відома перлина українського народного мелосу – «Летіла зозуля» (обробка В. Листопада). У «Мрії», за словами М. Головащенко: «пречудовий, тільки їй притаманний звук, її спів відзначається абсолютною свободою звукоутворення і звуковедення, насиченістю, багатством емоційно-тембральних барв, справжньою органікою і неабиякою майстерністю виконання. Дай Боже, щоб так співали і так звучали деякі наші професійні капели» (Головащенко, 1993: 6).

На думку голови журі А. Авдієвського, «Мрія» запам'яталася «дійсно українським співом». У звучанні творів, виконаних цією капелою, – барвіста хорова палітра, оригінальна інтерпретація творів, зокрема, обов'язкового конкурсного твору М. Леонтовича на вірші Г. Чупринки «Літні тони» (Гелей, 2005: 57).

28 травня відбувся заключний концерт переможців конкурсу у приміщенні української національної опери. «Мрія» на цьому конкурсі здобула звання лауреата (перша премія) і тому мала честь завершувати концертну програму молитвою «Вірую» та Державним гімном України, до виконання якого підключився ще один львівський хор – «Антей», який, посів друге місце в конкурсі.

18–20 серпня 1994 р. «Мрія» перебувала з концертом у м. Пула (Pula; Хорватія) на запрошення хору «Матко Брайша-Рашан», котрий у травні того ж року гостював у Львові. У місцевій газеті «Голос Істрії» уже на другий день з'явилася рецензія на концерт. У ній музикознавець Надя Ополіч відзначала високий технічний ансамблевий рівень капели, чистоту інтонації та вокальну техніку («від чистого завмираючого піаніссімо до потужного вибухового фортіссімо»), а також уміле диригування Богдана Петровича і чітке взаєморозуміння між диригентом і хором, вразила співучість і ліричність української музики. Відбувся спільний

концерт із хором «Матко Брайша Рашан» на загальноміському майдані, який тут донині зберігає римську назву «Форум». У вечірнє небо могутньо линула хорватська пісня «Ой ти душе, душе моя», яку виконували два хори (Oralík, 1994).

Важливим в історії капели «Мрія» було і те, що 5–7 травня 1995 року у Львові започатковано фестиваль хорової музики «Мрія». Ця подія була приурочена десятиріччю хорової капели з однойменною назвою. На цьому фестивалі виступали різні хори, а саме капела «Мрія» дала свій звітний концерт, на якому прозвучали твори М. Вербицького, А. Гнатишина, Ф. Колеси, О. Кошиця, А. Кушніренка та самого маестро – Богдана Дерев'янка (Гелей, 2005: 60).

Берестейська унія – це визначна подія для всіх християн, тому що це було воз'єднання Вселенської церкви. По всій Україні у 1996 році проводились урочисті літургії, молебні, концерти. Це, ж звичайно, відзначалось і у Ватикані, тому «Мрія» також мала велику честь брати участь в Подячній Літургії, у неділю 7 липня 1996 р. у базиліці св. Петра (Італія). Літургію правив Папа Римський Іван Павло II, владики та священники УГКЦ (Українська греко-католицька церква), кардинали РКЦ (римо-католицька церква) та двохсотголосий зведений хор, сформований із кращих хорових колективів Львова (Павлюк, 1996: 1). Літургія складалася із творів найвизначніших українських композиторів – М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя, М. Вербицького, А. Гнатишина. Честь міста Львова та українського хорового мистецтва колектив гідно відстоював на святкуванні 400-річчя Берестейської унії у Римі (1996) (Саквук, 1996: 1).

У дні золотої осені 1997 р. Тернопільщина святкувала 125-річницю від дня народження своєї славетної землячки – оперної співачки С. Крушельницької. Вдячні земляки зробили багато добрих справ для увіковічення пам'яті визначної співачки, із них – конкурс солістів-вокалістів та хорових колективів на здобуття премії ім. Соломії Крушельницької (Висжінський, 1997: 4).

На цьому другому конкурсі, що проходив в залі обласної філармонії, високий виконавчий рівень показали хори Тернопільського музичного училища ім. С. Крушельницької, народна хорова капела «Мрія» Львівської комерційної академії, та камерний хор «Галицькі передзвони» з Івано-Франківська. Саме на цьому конкурсі хорова капела «Мрія» вже втретє стала лауреатом (Раду, 1997: 2).

Саме конкурси є хорошим стимулом як для професійного зростання, так і для усвідомлення

потребності цього виду мистецтва. Хористи мусять знати, що їх бачать, і чують. Диригенти ж повинні мати змогу порівнювати, визначати перспективу вдосконалення. Спорадичні концерти не дозволяють побачити себе на тлі інших.

У 1997 р. у м. Києві проходив Третій Всеукраїнський хоровий конкурс ім. М. Леонтовича, тому що саме в грудні цього року Україна відзначала 120 років від дня народження геніального композитора. В положенні цього конкурсу домінувала ідея «розширення спектру мистецьких напрямів, стилів, шкіл». Лауреатом конкурсу у номінації «мішані хори» стала – капела «Мрія» Львівської комерційної академії (Хорошко, 1997: 10). Заслужений діяч мистецтв України О. Циглик зауважив, що хоровий конкурс ім. М. Леонтовича – явище не тільки мистецьке, а й суто національне, патріотичне, сповнене любові до України. Заснований в добу національно-духовного відродження, конкурс впевнено вийшов за рамки традиційно-популярних самодіяльних фестивалів художньої творчості. Він став національною окрасою і тепер відіграє важливу роль у збереженні та розвитку славних хорових традицій України. Власне, Третій Всеукраїнський хоровий конкурс ім. М. Леонтовича приніс капелі «Мрія» ще одну нагороду. На цьому конкурсі колектив здобув звання лауреата (перша премія) у номінації «Мішані хори» (Доманська, 1997: 2).

Багатий репертуар капели «Мрія» під батuitoю Богдана Дерев'янка включав високохудожні твори духовної музики, неперевершені шедеври української хорової класики, численні народні пісні в обробці визначних композиторів України. На концертах майстерно виконувалися духовні твори «Вірую» і «Богородице Діво» Андрія Гнатишина, «Благослови душе моя Господа» Кирила Стеценка, «Ave Maria» Л. Луцці, також «Летіла зозуля» В. Листопада, «Подоланочка» А. Кушніренка, «Купальська» І. Шамо, «Коломийки» А. Гнатишина, «Ой, дуб дуба» М. Ракова, «Вівчарик» Є. Козака та інші.

Другий Міжнародний фестиваль хорової музики «Мрія», що відбувся 19–21 листопада 1999 р. у найкращих концертних залах м. Львова, об'єднав 15 високомистецьких хорових колективів України та зарубіжних країн, визначних музикантів, диригентів, композиторів, вокалістів, діячів культури. Організатором фестивалю і на цей раз виступила хорова капела «Мрія» разом з управлінням культури Львівської обласної державної адміністрації, Львівським обласним відділенням Всеукраїнської національної музичної спілки та Львівською державною філармонією. До оргко-

мітету фестивалю увійшли відомі музиканти, діячі культури і науки. Генеральним спонсором фестивалю виступила Львівська комерційна академія (ректор професор Я. Гончарук).

Фестиваль відіграв значну роль у популяризації українського та зарубіжного хорового мистецтва, сприяв відродженню кращих його традицій, збагатив новими творами репертуар хорових колективів, позитивно вплинув на естетичне та духовне виховання молодого покоління.

Богдан Дерев'янка разом із хористами «Мрії» активно пропагував хорове мистецтво і на рідних просторах. Колектив брав участь у Всеукраїнському фестивалі хорової музики «Від Різдва – до Різдва», присвячений 2000-річчю від народження Христа.

Через активне мистецьке життя хорова капела «Мрія» завжди співпрацювала із колективами інших країн. Творчі стосунки встановилися між хоровою капелою «Мрія» та багатьма польськими хоровими колективами.

Незабутні враження залишила зустріч із всесвітньо відомим композитором, професором Варшавської музичної академії Р. Твардовським. Останній цікаво і доступно розповів про свою творчість, про професійне захоплення духовною музикою візантійського обряду (він, зокрема, опрацював збірник українських колядок). На закінчення зустрічі з композитором «Мрія» виконала декілька духовних творів, у тому числі «Алилуя» Р. Твардовського, що викликало у нього щире захоплення. Результатом цієї зустрічі стало запрошення «Мрії» на престижний Міжнародний конкурс духовної музики, у якому Р. Твардовський очолював журі (Nakkennes, 2001).

Цікавою сторінкою в історії хорової капели «Мрія» під керівництвом Богдана Петровича було концертне турне до Франції у рамках культурних обмінів між двома країнами, яке відбулося 4–6 грудня 2002 р. на запрошення мера міста Сосейма п. Бюкса та Президента Асоціації «Привіт дітям Чорнобиля!» п. Сютгер.

Репертуар концертів у Франції був досить різноманітний: літургійні твори українських

композиторів М. Дилецького, Д. Бортнянського, А. Гнатишина, К. Стеценка; колядки та шедрівки, що відображали українську духовну культуру та народні традиції; українські народні пісні – меланхолійні та ностальгійні, веселі та ліричні, в яких оспівуються кохання, свята українців, сцени побутового життя, природа нашого краю та героїчна боротьба народу за незалежність Батьківщини (Демчук, 2002: 5).

Для Богдана Петровича 2004 р. був пам'ятний однією яскравою подією. Капела була запрошена взяти участь у Міжнародному пісенному конкурсі «Осіньне золото» ім. Дмитра Луценка, який щорічно проводиться у Березовій Рудці, на батьківщині визначного поета-пісняря. Лауреатом вперше за всю історію пісенного конкурсу став хор, до того ж не професійний, а аматорський, і це була хорова капела «Мрія» (стаття, 2004: 10-11).

Висновки. Дотримуючись кращих традицій української хорової школи, Богдан Петрович підніс виконавський рівень капели «Мрія» на новий, високий рівень. Тому капела під його орудою завжди звучала емоційно насичено, тембрально розмаїто. На першому місці в митця – принцип правильного звукоутворення і звуковедення, від чого залежить формування, вироблення відповідного тембру хору, а зрештою, й чистота інтонування. Велику увагу диригент приділяв вокальному диханню, чіткості дикції, фразуванню, атаці звуку, інтонаційному, ритмічному, динамічному і агогічному ансамблю. Не меншої уваги приділяв розкриттю авторського задуму виконуваного, створенню переконливого художнього образу, не кажучи вже про усвідомлення значення слова в співі, мовної інтонації, підсиленої мелодією. Його творче кредо: «Українська пісня – це драма зі своїми мізансценами, настроями, головними та другорядними героями, з відповідними тембрами голосів, інтонуванням слова, часовим розвитком подій та образів, а диригент – режисер цієї пісенної драми». Саме під його керівництвом капела здобула міжнародне визнання, ввела активну концертно-гастрольну діяльність як в Україні, так і за її межами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Висжінський І. Тобі, Соломіє, присвячуємо! Соломія. Тернопіль, 1997. Ч.3. жовтень-листопад. С. 4.
2. Гелей С. «Мрія». Сторінки історії. Львів: «Афіша», 2005. 266 с.
3. Головащенко М. У царстві музики Леонтовича. Культура і життя. Київ, 1993. Ч. 21-23 (3402–3404). 12 червня. С. 6.
4. Демчук Н. З українською «Мрією» – до Європи. За вільну Україну. Львів, 2002. Ч. 143(1965). 24 грудня. С. 5.
5. Доманська Г. Овіяний славним іменем Миколи Леонтовича. За вільну Україну. Львів, 1997. Ч. 150 (1317). 30 грудня. С. 2.
6. Захарчук О. Успіхи «Мрії». За вільну Україну. Київ, 1998. Ч. 35.
7. Колач А. З хроніки присутності в Вроцлаві. Наше слово. Варшава. 1992. 26 січня.
8. Павлюк М. Благодать єднання. За вільну Україну. Львів, 1996. Ч. 83 (1098). 13 липня. С. 1.
9. Радю О. «Мрія» любить перемагати. Український шлях. Львів, 1997. Ч. 45 (128). 14 листопада. С. 2.

10. Рідна пісня не складає крил. Премію ім. Д. Луценка «Осіннє золото» вручено вчетверте. Вісті. Київ, 2004. Ч. 38.16 вересня. С. 10–11.
11. Саквук В. Подорож до вічного міста. За вільну Україну. Львів, 1996. Ч. 88 (1103). 25 липня. С. 1.
12. Сенів М. У духовних співах перемогли львів'яни. Молода Галичина. Львів, 1993. Ч. 69 (6795). 15 червня. С. 4.
13. Хорошко С. Переможцям – браво! Вісті. Київ, 1997. Ч. 49. 4 грудня четвер. С. 10.
14. Hakkennes P. Voortreffelijke workshop Oekraïense koormuziek, 2001.
15. Opalik. N. U crkvi. Fronje u puli nastupio ukrajinski akademski zbor «Mria» iz Lvova. Lirski ugodaj narodnih pjesama. Pula, 1994.

REFERENCES

1. Vyzhynskiy I. Tobi, Solomiie, prysviachuiemo! Solomiia [Solomia, we dedicate! Solomia]. Ternopil, 1997. Ch. 3. October-November. P. 4. [in Ukrainian].
2. Helei S. «Mriia» [Dream]. *Storinky istorii*. Lviv: «Afisha», 2005. 266 p. [in Ukrainian].
3. Holovashchenko M. U tsarstvi muzyky Leontovycha [In the kingdom of Leontovych's music]. *Kultura i zhyttia*. Kyiv, 1993. Ch. 21–23 (3402–3404). 12 June. P. 6. [in Ukrainian].
4. Demchuk N. Z ukrainskoïu «Mriiciu» – do Yevropy [With the Ukrainian «Mriya» – to Europe]. *Za vilnu Ukrainu*. Lviv, 2002. Ch. 143 (1965). 24 December. p. 5. [in Ukrainian].
5. Domanska H. Oviiany slavnym imenem Mykoly Leontovycha. [Wrapped in the glorious name of Mykola Leontovych]. *Za vilnu Ukrainu*. Lviv, 1997. Ch. 150 (1317). 30 December. p. 2. [in Ukrainian].
6. Zakharchuk O. Uspikhy «Mrii» [Success of «Dreams»]. *Za vilnu Ukrainu*. Kyiv, 1998. Ch. 35 [in Ukrainian].
7. Kolach A. Z khroniky prysutnosti v Vrotslavi. [From the chronicle of the presence in Wrocław]. *Nashe slovo*. Varshava. 1992. 26 January. [in Poland].
8. Pavliuk M. Blahodat yednannia. [The grace of union]. *Za vilnu Ukrainu*. Lviv, 1996. Ch. 83 (1098). 13 July. P. 1. [in Ukrainian].
9. Radu O. «Mriia» liubyt peremahaty [«Mriya» likes to win]. *Ukrainskyi shliakh*. Lviv, 1997. Ch. 45 (128). 14 November. P. 2. [in Ukrainian].
10. Ridna pisnia ne skladaie kryl. Premiiu im. D. Lutsenka «Osinnie zoloto» vrucheno vchetverte [A native song has no wings. Award named after D. Lutsenko «Autumn gold» awarded for the fourth time]. *Visti*. Kyiv, 2004. Ch. 38. 16 September. P. 10–11. [in Ukrainian].
11. Sakvuk V. Podorozh do vichnoho mista [Journey to the eternal city]. *Za vilnu Ukrainu*. Lviv, 1996. Ch. 88 (1103). 25 July. P. 1. [in Ukrainian].
12. Seniv M. U dukhovnykh spivakh peremohly lviviany [The people of Lviv won in spiritual singing]. *Moloda Halychyna*. Lviv, 1993. Ch. 69 (6795). 15 June. P. 4. [in Ukrainian].
13. Khoroshko S. Peremozhtsiam – bravo! [Congratulations to the winners!]. *Visti*. Kyiv, 1997. Ch. 49. 4 December. P. 10. [in Ukrainian].
14. Hakkennes P. Voortreffelijke workshop Oekraïense koormuziek [Excellent workshop Ukrainian choral music], 2001 [in Dutch]
15. Opalik. N. U crkvi. Fronje u puli nastupio ukrajinski akademski zbor «Mria» iz Lvova. [In the church. Ukrainian academic choir «Mria» from Lviv performed in Pula recently] *Lirski ugodaj narodnih pjesama*. Pula, 1994. [in Bosnian]